

ul. Wojskowej Służby Polek
00 Toru, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 9: 6 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Nr r-ku 12 1090 1506 0000 0000 5002 0244

MEMORIAL

General Marii Wittek

Andrzej Kopec
ul.
80-253 Gdańsk
(bratunek M. Stok)

AK
K G Oddz. V

++
kpt. **STOK** Marie Barbara
z d. Kopec

3926/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — ⁺⁺ STOK Maria Barbara
z d. Kopec'

3926/WSK

I/1. Relacja ✓ K. 3, 5. 1-3.

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora —

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ K. 1, 5. 1.

III/1 — Materiały dotyczące rodziny relatora ✓ K. 3, 5. 3

III/2 — Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 — Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 — Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 — inne... —

IV. Korespondencja ✓ K. 2, 5. 2.

V. Nazwiskowe karty informacyjne ✓ 1

VI. Fotografie — 1

I/1 Relacje

- biografia i informacje o działalności konspiracyjnej - oprac. Cecylie Gajkowska, mps (kopia), k. 3., s. 1-3

#

Stokowa z Kopciów Maria Barbara

(1900-1992), polonistka, bibliotekarka, bibliograf.

Ur. 5 I w Dorpacie (wówczas Jurjew, obecnie Tartu, Estonia), była córką Witolda Kopcia, lekarza, i Antoniny z Juszkiewiczów. Jej przodkiem był Antoni Juszkiewicz, słynny jako pierwszy twórca wielkiego słownika polsko-litewskiego, którego nazwisko było później przekształcone przez władze litewskie na Antanas Juszkewicius.

Szkołę średnią ukończyła Maria w r. 1918 w Mińsku Lit. Działalność w wileńskim Sokole. W l. 1919-21 studiowała polonistykę na USB, pod kierunkiem m.in. Józefa Kallenbacha i Stanisława Pigonia. W r. 1921 przeszła kurs bibliotekarski, zakończony pięciomiesięczną praktyką w C.B.W. (Centralna Biblioteka Wojskowa?) w Warszawie. W 1920 r. wyszła za mąż za Stefana Stoka i rozpoczęła pracę jako nauczycielka języka polskiego i historii w wileńskich gimnazjach im. Joachima Lelewela oraz im. Adama Czartoryskiego. Była zatrudniona w gimnazjach do r. 1929. Dn. 12 III 1930 uzyskała na USB dyplom magistra filozofii w zakresie filologii polskiej na podstawie pracy *Poglądy na teorię trzech jedności u pisarzy polskich 2. połowy XVIII wieku* (niewyd.). Następnie wraz z mężem, korespondentem Polskiej Agencji Telegraficznej, przebywała za granicą: w Moskwie, Tallinie i Rydze. W r. 1932 wróciła do kraju i zamieszkała w Warszawie, gdzie objęła kierownictwo czytelnicy i wypożyczalni książek «XX wiek». W okresie okupacji niemieckiej, pracując nadal w «XX wieku», uczestniczyła w działalności konspiracyjnej w stopniu kapitana. Od r. 1940 kierowała grupą kurierów V Oddz. Komendy Głównej ZWZ/AK, głównie prowadząc kontakt z wileńską grupą AK 'Wilka'. W jej mieszkaniu w r. akad. 1942/3 odbywały się wykłady pierwszego roku historii na konspiracyjnym Uniw. Ziemi Zachodnich; tam również znajdował się punkt kontaktowy oraz archiwum 16. Drużyny harcerskiej im. Zawiszy Czarnego. Po wojnie kontynuowała, przerwana przez powstanie warszawskie 1944r., pracę w «XX wieku», niebawem skonfiskowaną przez władze. W r. 1950 została zatrudniona w IBL PAN. Związała się z Pracownią Bibliografii Retrospektywnej, wykonując początkowo prace zlecane, a od r. 1952 pracując na etacie adiunkta. W r. 1953 ukończyła kurs bibliograficzny Biblioteki Narodowej.

I/1/2

Od r. [?] była starszym dokumentalistą dyplomowanym. Należała do kilkusobowego kierownictwa Pracowni Bibliografii Retrospektywnej. Zajmowała się organizacją pracy nad bibliografią literackiej zawartości czasopism XIX i XX w. – do r. 1939, głównie uzupełnianiem kartoteki bibliografii literackiej opracowanej w Krakowie pod kierunkiem Adama Bara, a przejętej przez IBL PAN w r. 1952 (później p.n. „Kartoteka Bibliograficzna Adama Bara). Podjęła też inicjatywę zbierania materiałów do planowanego słownika pseudonimów pisarzy polskich (oprac. później pod kier. Edmunda Jankowskiego). W serii IBL „Materiały Bibliograficzne” opracowała i poprzedziła wstępem bibliografię „Przegląd Społeczny” 1906-1907, „Społeczeństwo” 1907-1910, „Bibliografia zawartości” (Wr. 1954). Kierowała zespołem (Zofia Biłek, Maria Kukulska, Roman Loth), który w tej samej serii opracował bibliografię „Głosu” („Głos” 1886-1899. Bibliografia zawartości”, Wr. 1955, „Głos” 1900-1905. Bibliografia zawartości”, Wr. 1954, Oprac. S. Wojtasiewicz); oba tomy opatrzyła wstępem historycznym.

W grudniu 1957 podczas konferencji naukowej z okazji 50-lecia śmierci Stanisława Wyspiańskiego wygłosiła S. referat pt. *Zagadnienia i uwagi w związku z pracą nad bibliografią i kalendarzem życia i twórczości Wyspiańskiego*. Odtąd najważniejszym zadaniem stało się dla niej przygotowanie fundamentalnej, pełnej bibliografii utworów oraz kalendarium życia Wyspiańskiego. Na marginesie tego dzieła powstały jej inne prace: dwa biogramy dla PSB Czesława Jankowskiego i Jerzego Jankowskiego (oba w r. 1964) oraz szkic o C. Jankowskim w „Obrazie literatury polskiej XIX i XX wieku” („Literatura polska w okresie realizmu i naturalizmu”, S. 4, W. 1965 I). Dn. 31 VII 1967 przeszła na emeryturę, ale kontynuowała prace dokumentacyjno-bibliograficzne. W l. 1967-8, jako tom XV „Dzieł zebranych” Wyspiańskiego, opublikowała opracowanie *Stanisław Wyspiański. Monografia bibliograficzna* (cz. 1: *Twórczość pisarska. Życiorys*; cz. 2: *O twórczości pisarskiej i plastycznej*, cz. 3-4: *Teatr Wyspiańskiego*, Kr.). Dzieło to przyjęto bardzo dobrze, doceniając trud rozległych kwerend bibliotecznych, archiwalnych oraz w zbiorach prywatnych, zwłaszcza trudno dostępnych gazet lwowskich i galicyjskiej prasy prowincjonalnej, a także podkreślając stworzenie bogatego przeglądu recepcji dzieł poety w Polsce i na

świecie (Konrad Frejdlich). W lutym 1969 w Krakowie, w czasie sesji z okazji setnej rocznicy urodzin poety, wystąpiła S. z referatem pt. *Z doświadczeń kronikarza życia i twórczości Wyspiańskiego*. W monografii Anieli Łempickiej „Wesele” we wspomnieniach i krytyce” (Kr. 1970) zamieściła *Bibliografię „Wesela”*. Jako tom XVI „Dzieł zebranych” przygotowała *Kalendarz życia i twórczości Stanisława Wyspiańskiego* (cz. 1: 1869-1890, Kr. 1971, cz. 2: 1 marca 1890 – ostatnie dni marca 1898, Kr. 1982).

S. zmarła 31 V 1992 w Warszawie, została pochowana na cmentarzu Powązkowskim.

W małżeństwie ze Stefanem Stokiem, dziennikarzem (zm. 1971), miała S. syna Zbigniewa (1924-1990), reżysera teatralnego.

Pozostawiona w maszynopisie część trzecia *Kalendarza życia i twórczości Stanisława Wyspiańskiego* wraz z uzupełnieniami do monografii bibliograficznej ukazała się w opracowaniu Aliny Doboszewskiej (cz. 3: „26 marca 1898 – grudzień 1907”, Kr. 1995).

Starnawski J., Słownik badaczy literatury polskiej, Ł. 1998 II; - Czachowska J., Rozwój bibliografii literackiej w Polsce, Wr. 1979; Dalecka T., Dzieje polonistyki wileńskiej 1919-1939, Kr. 2003; Obieziarska H., Jedno życie prywatne na tle życia narodu polskiego w XX w., Bydgoszcz 1995 s. 384; Z dziejów Almae Matris Vilnensis: księga pamiątkowa ku czci 400-lecia założenia i 75-lecia wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego, Red. L. Piechnik, K. Puchowski, Kr. 1996; - [Rec. *Stanisław Wyspiański. Monografia Bibliograficzna*]: „Kultura” (W.) 1969 nr 5 (K. Frejdlich), „Mies. Liter.” 1968 nr 10 (R. Taborski); - „Biul. Polon.” 1988 z. 1-2 s. 44, 71, 95, 130, 254, 262, 281; - Nekrologi z r. 1992: „Gaz. Wyborcza” nr z 4 VI, „Więź” nr 8, „Życie Warszawy” nr 129; - IBL PAN: Teczka personalna S-ej. Film dokumentalny ‘*Film o Babci*’ reż. Witold Stok, prod. WFDiF w Warszawie, 1982.

Cecylia Gajkowska

II Materiały uzupełniające relację

- ptyta c): Marie Stokowa - Film o Babci, Biogramy rodzinne, Nekrolog, Materiały dostarczone przez Witolda Stokę wnuka Marii - zob. zbiory dyskoprafii Fundacji
- Nekrolog Marii Stokowej (czerwiec 1992) - Biuletyn Związku Młodzieży Polskiej w Wielkopolsce, K. 1, s. 1.

31 maja 1992 r. odeszła w wieku 92 lat

śfp

MARIA STOKOWA

z domu Kopeć

Członek „Sokoła”, łączniczka, w Powstaniu
kapitan AK, odznaczona dwukrotnie
Krzyżem Walecznych.

Polonistka, autorka wielu opracowań
o St. Wyspiańskim,

długoletni pracownik naukowy J.B.L.

Nabożeństwo żałobne odbędzie się

dnia 4 czerwca 1992 r. o godz. 13.00 w kościele
św. K. Boromeusza na Powązkach,

po czym nastąpi złożenie do grobu rodzinnego
rodzina.

III/1 Materiały dotyczące rodziny relatora

- Biografie i informacje o działalności patriotycznej Stefana Stoka w oprac. S. Konarskiego, nps (kopia), k. 3, s. 1-3
- Biografie i działalność zawodowe i społeczne Stoka, oprac. Roman Włodek, nps (kopia), k. 6, s. 4-9

Stok Stefan

(właściwie Stokowiec) krypt.: /es/, est, est., Este, Esten, Stok, (s), (s.), (S.), ss. (1892-1971), oficer Legionów Polskich, dziennikarz, redaktor naczelny Rozgłośni Warszawskiej Polskiego Radia i tygodnika „Stolica”.

Ur. 23 I w Sitkówce (pow. Kielecki, gm. Chęciny), był synem Wincentego Stokowca, rolnika, nauczyciela i działacza oświatowego, oraz Katarzyny z Puchałów. Od r. 1906 S. uczył się w Szkole Handlowej Miejskiej w Kielcach, w l. 1911-3 ukończył Kurs Pedagogiczny w Warszawie. Następnie został nauczycielem w szkole w Chęcinach (pow. kielecki), a latem 1914 r. wyjechał na tzw. kondycję (korepetycje) do majątku w pobliżu Jedwabnego (pow. kolneński). Na wiadomość o wybuchu pierwszej wojny światowej, przeszedł linię frontu pod Suchedniowem i dotarł do Kielc. Tam w połowie sierpnia 1914 wstąpił do Legionów Polskich i został przydzielony do kompani zapasowej 1 pp w Jędrzejowie. Po ukończeniu przyspieszonego kursu instruktorskiego, był przez kilka tygodni zastępcą Juliusza Kaden-Bandrowskiego, kierownika biura werbunkowego w Jędrzejowie, wraz z którym walczył potem na froncie rosyjskim w rejonie Limanowej. W końcu stycznia 1915 S. został wycofany z działań bojowych i przydzielony do Dep. Wojsk. Naczelnego Komitetu Narodowego (NKN). W Częstochowie, Piotrkowie, Tomaszowie i Rawie prowadził kolportaż wydawnictw NKN, pełnił też w tych miastach funkcję kwatermistrza, intendenta i komendanta placu; jednak zajęcia te były prawdopodobnie przykrywką dla działalności wywiadowczej. W lipcu 1915 został aresztowany w Opocznie przez żandarmerię austro-węgierską i wkrótce odesłany do dyspozycji dowództwa 6 pp III Brygady Legionów Polskich. W stopniu plutonowego skierowano go ponownie na front, brał udział w kampanii nad Styrem, m.in. w bitwie pod Kostiuchnowką (pow. łucki). W listopadzie został ranny, miesiąc później mianowany komendantem Domu Transportowego Legionów w Białobrzegach. Od sierpnia 1916 do kwietnia 1917 pełnił funkcję komendanta biura werbunkowego w Ostrowi Mazowieckiej i w Mławie. W maju 1917 skierowano go na kurs instruktorski w Zambrowie, a następnie do szkoły oficerskiej Polskiego Korpusu Posiłkowego w Przemyślu i Bolechowie (pow. doliniański); po jej ukończeniu w grudniu, był oficerem administracyjnym szkoły w Bolechowie. Dn. 18 II 1918 został internowany przez władze austro-węgierskie w obozie Marmaros Siget (węgierskie Mármarossziget, obecnie Syhot w

Rumunii). Nominację na podporucznika otrzymał 9 VIII 1918, a tydzień później zwolniono go z obozu. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, od lutego 1919 do demobilizacji w lipcu 1921 był szefem Sekcji Prasowej w kierowanym przez Kaden-Bandrowskiego Wydz. Prasowym II Oddziału Sztabu Generalnego WP; S. zastępował go w czasie jego trzymiesięcznej nieobecności w r. 1921. Wyszedł z wojska w stopniu kapitana i jako rezerwista został przydzielony do 85 pp.

Od sierpnia 1921 był redaktorem Polskiej Agencji Telegraficznej (PAT) w Wilnie. W l. 1928-32 pracował jako korespondent zagraniczny PAT w Moskwie, następnie przez dwa lata jako redaktor w centrali warszawskiej PAT, a w l. 1934-6 przebywał w Rydze jako korespondent zagraniczny w Estonii, Litwie i Łotwie. W r. 1936 został ściągnięty przez Romana Starzyńskiego i Piotra Góreckiego do Polskiego Radia (PR) i od 1 V był kierownikiem Wydz. Aktualności i redaktorem naczelnym dzienników radiowych Warszawskiej Rozgłośni PR. W czasie pracy w PR publikował prawie wyłącznie pod kryptonimami artykuły i noty na temat radia, głównie w tygodniku „Antena”.

W pierwszych dniach września 1939 kierował nadal Wydz. Aktualności PR. Odmówił wyjazdu z rządem do Węgier i Rumunii. Podczas okupacji niemieckiej przebywał w Warszawie, gdzie od końca 1939 do lipca 1944 był (oficjalnie) księgowym w księgarni <<XX wiek>> przy ul. Filtrowej 62, znajdowała się tam skrzynka kontaktowa AK. S. prowadził nasłuch radiowy dla potrzeb tajnych struktur organizacji dziennikarskiej. Był oficerem AK i prawdopodobnie wykładowcą w tajnych szkołach podchorążych. W pierwszych dniach powstania warszawskiego 1944 r. został zatrzymany przez Niemców i deportowany do obozu w Pruszkowie. Dn. 12 VIII 1944 uwięziono go w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu (nr obozowy 192316). Stamtąd 19 IX został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen (nr 101343). Obóz został wyzwolony przez III-cią armię amerykańską 5 V 1945.

S. wrócił do Polski w początku sierpnia 1945 i zamieszkał w Milanówku koło Warszawy. Ich willa na Ochocie i księgarnia zostały zarekwirowane przez Państwo. Po rekonwalescencji, od połowy listopada 1945 do grudnia 1946 był kierownikiem Działu Prasowego w Wydz. Propagandy Biura Odbudowy Stolicy (BOS), gdzie wpierw redagował „Biuletyn Prasowy”, następnie należał do

Komitetu Redakcyjnego tygodnika „Skarpa Warszawska”. W listopadzie 1946 był współzałożycielem i został redaktorem naczelnym tygodnika „Stolica”.

W styczniu 1947 objął stanowisko kierownika Wydz. Prasoznawczo-Propagandowego Naczelnej Rady Odbudowy m.st. Warszawy. W maju 1951 został zwolniony ze stanowiska redaktora naczelnego „Stolicy”, ponieważ odmówił wstąpienia do PZPR, jeszcze przez rok był redaktorem działu prowincjonalnego i kolumny Społecznego Funduszu Odbudowy Stolicy w tym tygodniku. W l. 1952-4 zbierał materiał do opracowywanej przez Muzeum Historyczne m.st. Warszawy „Bibliografii Warszawy”. Od czerwca 1954 do lipca 1958 był kustoszem tegoż Muzeum; redagował dział „Architektura i budownictwo” w pierwszych trzech tomach „Bibliografii Warszawy” (W r. 1958 I, Wr.W.Kr. 1964 II, Wr.W.Kr.Gd. 1971 III). S. był członkiem Stow. Dziennikarzy Polskich.

Zmarł 16 X 1971 w Warszawie, został pochowany 21 X t.r. na cmentarzu Powązkowskim. Odznaczony był Złotym Krzyżem Zasługi (1938), Polonia Restituta, i odznaką <<Za odbudowę Warszawy>>. W małżeństwie zawartym w Józefowie p/Warszawą w sierpniu 1920 z Marią z Kopciów (zob. Stokowa Maria), miał syna Zbigniewa Stoka-Stokowca (zob.).

Bibliogr. Warszawy, 1944-54; Cmentarz Powązkowski w Warszawie, W. 2002; Księga pamięci. Transporty Polaków z Warszawy do KL Auschwitz 1940-1944, Red. nauk. F. Piper, J. Strzelecka, W.-Oświęcim 2000 II s. 904; Słown. pseudonimów, IV; – Kwiatkowski M.J., Polskie Radio w konspiracji 1939-1944, W. 1989; Tenże, „Tu Polskie Radio Warszawa...”, W. 1980; Tenże, Wrzesień 1939 w Warszawskiej Rozgłośni Polskiego Radia, W. 1984; – Dla siebie i dla szkoły. Pamiętnik wydany staraniem pierwszych abiturientów Szkoły Handlowej Miejskiej w Kielcach, W. 1909 s. 12, 17; – Nekrologi i wspomnienia pośmiertne: „Perspektywy” R. 3: 1971 nr 44; „Stolica” R. 26: 1971 nr 44; „Zeszyty Prasoznawcze” R. 13: 1972 nr 2; „Życie Warszawy” 1971 nr 251; – AAN: sygn. 6/215 (karty ewidencyjne Prezydium Rady Ministrów); Arch. Państwowe w W-ie: Biuro Odbudowy Stolicy, sygn. 1699 (teczka personalna); Arch. Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu; Muzeum Historyczne m.st. W-y: teczka akt personalnych; Muzeum Niepodległości w W-ie: Kartoteka Pawiaka; – Informacje wnuków S-a: Grzegorza Stoka z W-y i Witolda Stoka z Londynu.

Stanisław Konarski

Stok Zbigniew

Jan Wincenty, właściwie Stokowiec, także Stok-Stokowiec, pseud. Reżyser (1924-1990), reżyser, dyrektor i aktor teatralny, harcmistrz.

Ur. 21 II w Wilnie, był synem Stefana Stokowca (pseudonim artystyczny Stok), dziennikarza (zob. Stok Stefan) i Marii z Kopciów (zob. Stokowa Maria).

Od najwcześniejszego dzieciństwa mieszkał S. w Warszawie; uczęszczał tu do gimnazjum im. Stanisława Staszica i należał do 16 Warszawskiej Drużyny Harcerskiej im. Zawiszy Czarnego. W czasie okupacji niemieckiej kontynuował naukę na tajnych kompletach w Liceum Towarzystwa Wychowawczo-Oświatowego „Przyszłość”, zakończoną zdaniem matury w r. 1942. Był członkiem Szarych Szeregów, ukończył Szkołę Podchorążych grupy Zamek, jako ppor. Żar (albo Żarski), zajmował się m.in. dostarczaniem broni do getta. W r. 1943 został zatrzymany w łapance; więziony osiem miesięcy w obozie koncentracyjnym w Majdanku, został wykupiony przez AK. Po powrocie do Warszawy uczęszczał na tajne komplety: historii i historii sztuki na Uniwersytecie Ziem Zachodnich oraz na Wydziale Inżynierii Elektrycznej w Szkole Wawelberga i Rotwanda. Uczestniczył w partyzantce w Górach Świętokrzyskich w oddziale Szarego (Antoniego Hedy). W czasie powstania warszawskiego w r. 1944 brał udział m.in. w nieudanym ataku 7 pułku piechoty Grupy Dywersyjnej „Okęcie” na lotnisko Okęcie, a następnie z batalionem Powstańczych Oddziałów Specjalnych AK „Jerzyki” por. Jerzego Strzałkowskiego walczył na Żoliborzu, a także w Puszczy Kampinoskiej w bitwach pod Pociechą, Janówkiem, Zaborówkiem oraz Małocicami, gdzie był dowódcą oddziału. Po przejściu frontu w r. 1945 został hufcowym tajnego hufca harcerskiego „Żoliborz”; aresztowany wiosną t.r. przez NKWD został po sześciu miesiącach wykupiony przez rodzinę. Pod przybranym nazwiskiem Jan Zbigniew Szykowski (od majątku Szyпки w powiecie wilejskim należącego do dziadków S-a Kopciów) przekradł się nielegalnie pod koniec września t.r. do strefy amerykańskiej w Niemczech, a następnie do Paryża gdzie rozpoczął służbę jako porucznik Baonu Komandosów Zmotoryzowanych 2 Korpusu. W r. 1946 służył w 2 Korpusie we Włoszech, a następnie w Wielkiej Brytanii. W r. 1947 wrócił do Polski, tu został pozbawiony

stopnia oficerskiego i nie otrzymał prawa do zamieszkania w Warszawie, w r. 1948 został przyjęty na III rok studiów historii sztuki na Uniwersytecie Warszawskim przerwane (jako niepartyjnemu) w r. akademickim 1950/51). W l. 1948-51 był kierownikiem artystycznym i reżyserem Młodzieżowego Studia Teatralnego Związku Młodzieży Polskiej (ZMP) oraz stałym współpracownikiem działu wydawniczego ZMP. Wykonywał zlecone prace reżyserskie m.in. w Domu Wojska Polskiego i Polskim Radiu.

W r. 1948 został S. zaangażowany przez Arnolda Szyfmana do Teatru Polskiego w Warszawie jako aktor i asystent reżysera. Zadebiutował 10 VII t.r. rolami epizodycznymi: Kajetana i lokaja Respektów w „Fantazym” Juliusza Słowackiego (reż. Edmund Wierciński). Następnie grał Porucznika w „Wyspie pokoju” J. Pietrowa (w reż. Henryka Szletyńskiego), nazistę w „Wiośnie w Norwegii” wg powieści S. Engstranda (adaptacja Anatola Sterna, w reż. Karola Borowskiego), doktora Saluranda w „Dwóch obozach” A. Jakobsona (w reż. Aleksandra Zelwerowicza). W r. 1950 zdał eksternistycznie egzamin aktorski przed komisją Związku Artystów Scen Polskich. Dn. 16 XII 1951 został zatrudniony w charakterze aktora i asystenta reżysera w Państwowym Teatrze im. Stefana Jaracza Olsztyn–Elbląg; zagrał tam m.in. Generała Condulmera w „Sułkowskim” Stefana Żeromskiego (reż. Stanisław Miłski) i wyreżyserował (premiera 18 IV 1952) „Pałacyk w zaułku” Braci Tur (R. P. Lwowicza i L. D. Tubielskiego), uznany za jego warsztat reżyserski, po którym Józef Gruda stwierdził, że S. „pracuje inteligentnie i zapowiada się na niezłego reżysera”. Choć w sezonie 1952/3 nadal należał do zespołu teatru olsztyńskiego, występował w tym czasie gościnnie w Teatrze Ludowym w Warszawie, a także asystował Zygmuntowi Chmielewskiemu („...I koń się potknie” A. Ostrowskiego) oraz Władysławowi Sheybalowi („Panna Rosita” F. Garcii Lorki (prapremiera polska 16 IV 1953)).

Od września 1953, jako Stok-Stokowiec, ponownie należał do zespołu Teatru Polskiego w Warszawie kierowanego wówczas przez Bronisława Dąbrowskiego. Asystował Dąbrowskiemu przy reżyserii sztuki „Lubow Jarowaja” K. Treniewa (w której zagrał epizodyczną rolę Oficera IV), a na stulecie urodzin

G. B. Shawa wyreżyserował „Czarną damę z sonetów” i „Męża przeznaczenia” (premiera I IX 1956), będącą zarazem jego warsztatem reżyserskim na Wydz. Reżyserskim warszawskiej PWST. Reżyserował w r. 1956 w Państwowych Teatrach Dolnośląskich Jelenia Góra–Wałbrzych („Z siedmiu najbrzydsza” Franciszka Skarbka, „Fajeczka stryja Bonifacego”, wg powieści F. Pilarza), a w r. 1957 w Teatrze Dramatycznym im. Adama Mickiewicza w Częstochowie („Rendez-vous” J. Anouilha, „Sługa dwóch panów” C. Goldoniego, „Igraszki trafu i miłości” P. Marivaux). Tegoż roku ukończył studia reżyserskie. Współpracował ze Stołeczną Estradą przygotowując wielkie widowiska plenerowe, m.in. t.r. „Korowód Warszawski” w parku Agrykoła i na Szlaku Królewskim. W r. 1958 na Scenie Dziecięcej Teatru Klasycznego w Warszawie wyreżyserował „Frantika, skarb i piratów” (wg „Fajeczki stryja Bonifacego” Pilarza). W sez. 1959/60 i 1960/61 był w Warszawie dyrektorem i kierownikiem artystycznym Teatru Sensacji; wyreżyserował tu „Tajemniczego sobowtóra” R. MacDougalla i T. Allena. W l. 1960-64 był dyrektorem Stołecznej Estrady; w r. 1961 przygotował w niej kolejne widowisko plenerowe „Rapsodię Warszawską” na Podzamczu. Równocześnie reżyserował nadal w teatrach, także poza Warszawą („Sułkowski” Stefana Żeromskiego w Teatrze im. Żeromskiego w Kielcach–Radomiu, 1962, „Strzały na Długiej” Anny Świrszczyńskiej w Warszawskim Teatrze Objazdowym Państwowego Przedsiębiorstwa Imprez Estradowych, 1964).

Od r. 1956 był ponownie zaangażowany w działalność harcerską, w r. 1961 został szczerpowym swojej dawnej 16 Warszawskiej Drużyny Harcerskiej im. Zawiszy Czarnego (harcistrz Gołębie Serce).

W r. 1964 przeszedł S. na funkcję dyrektora Estrady w Zielonej Górze. W sez. 1965/66-1966/67 był równocześnie dyrektorem i kierownikiem artystycznym tamtejszego Lubuskiego Teatru im. Leona Kruczkowskiego, który starał się prowadzić jako „teatr otwartych drzwi” („Nadodrze” 1966 nr 22) o możliwie szerokim repertuarze. Reżyserował tam m.in.: „Czarującą szewcową” Garcíi Lorki, „W pustyni i w puszczy” wg Henryka Sienkiewicza w oprac. Janusza

III/17

Mazanka i Almira (Szczepana Gąssowskiego), „Oresteję” Ajschylosa, „Bolesława Śmiałego” i „Skałkę” Stanisława Wyspiańskiego.

Reżyserował również w Gorzowie Wielkopolskim w Teatrze im. Juliusza Osterwy („Klub kawalerów” Michała Bałuckiego, 1965). W r. 1965 zainicjował i współorganizował w Zielonej Górze Lubuskie Spotkania Teatralne.

W r. 1967 wyjechał S. do NRF. W Saarbrücken w Staatstheater wyreżyserował m.in. „Fausta” J. W. Goethego. W teatrach niemieckiego obszaru językowego (Kolonja, Monachium, Hamburg, Karlsruhe, Klagenfurt, Wiedeń, Berno) wielokrotnie wystawiał „Tango” Sławomira Mrożka, a także sztuki Tadeusza Różewicza i Ireneusza Iredyńskiego. W r. 1968 wyreżyserował gościnnie „Jak obrabować bank” S. Fayada w Lubuskim Teatrze im. Kruczkowskiego. W r. 1969 przeniósł się do Szwajcarii. Ok. r. 1970 w Zurychu ukazało się „Erotisches Triptychon; drei Einakter” („Origis. Tryptyk erotyczny”) Janusza Wasylkowskiego, którego dwie części przetłumaczył na niemiecki wspólnie z Heidi Walter-Stokową. Dn. 4 IV 1970 założył w centrum Zurychu eksperymentalny, literacki Kammertheater Stok. W pierwszym roku działalności wyreżyserował w nim: „Zwei auf der Schaukel” W. Gibsona, „Farbenstück” C. Mettlera, „Das Pflichtmandat” J. Mortimera i „Das Missverständnis” A. Camusa, a w drugim: „Schuld und Sühne” F. Dostojewskiego, „Was kostet das Eisen” B. Brechta i „Lyssistrata” Arystofanesa. Od r. 1972 prowadził ten teatr z Eriką Hänsler. Do r. 1973 zespół tworzyło ok. ośmiu osób, następnie ich liczba została kolejno do 5 i 3 osób. W następnych latach S. opracował i wyreżyserował kilkadziesiąt spektakli (w kilku także zagrał) m.in. „Tabu” wg Jacka Bocheńskiego i „Geliebter Gleichgültiger” J. Cocteau (1972), „Verzerrt/Verkehrt” wg utworów Mrożka i „Die Glasmenagerie” T. Williamsa (1973), „Wundersame Nacht” („Czarowna noc”) i „Striptease” Mrożka w przekładzie Ludwika Zimmerera (1974), „Die Nacht der Puppen” F. Arrabala i „Trommle die Leute aus dem Schlaf” wg H. Heinego (1975), „Ritter, Tod und Teufel” wg C. F. Meyera (1976), „Galgenberg” Ch. Morgensterna i „Rameaus Neffe” wg J. W. Goethego i D. Diderota (1979), „Van Gogh, der Selbstmörder...” wg van Gogha i A. Artauda (1981), „Panoptikum” E. Kästnera (1982), „Hier steh ich” M. Luthera i „Käfig

sucht Vogel“ F. Kafki (1983); „Ansichten eines Clowns“ H. Bölla (1985), „Sexquisit“ wg m.in. P. Altenberga, Garcii Lorki, Platona i J. Préverta (1989), a ponadto spektakle wg J. P. Sartre’a, E. Ionesco, A. Strindberga, A. Fugarda, S. Becketta, W. Mehringa, P. Picassa, F. Nietzschego, I. Bachmann.

Od ok. r. 1975 realizował tu S. „teatr totalny”; z wybranych tekstów powstawał rodzaj kolażu, starający się przy użyciu języka teatru, symboli, muzyki, masek itp. oddać istotę twórczości danego autora. Od r. 1977 S. i Hänsler przygotowywali głównie monologi sceniczne jako jej ‘teatr jednego aktora’.

S. występował ze swym zespołem w Berlinie Zachodnim, w Wiedniu i Atenach. Wielokrotnie brał udział w festiwalu małych form teatralnych „Spektrum” w Villach (Austria). W r. 1976 w Warszawie w „Starej Prochowni” pokazał „Trommle die Leute aus dem Schlaf“ i „Ritter, Tod und Teufel“, a we Wrocławiu „Galgenberg” Ch. Morgensterna. Podtrzymywał związki z krajem i do końca życia zachował obywatelstwo polskie. W r. 1985 zespół występował przez miesiąc w Buenos Aires ze spektaklami „Van Gogh, der Selbstmörder...” i „Panoptikum“ E. Kästnera.

S. zm. 21 VIII 1990 w Zurychu, został pochowany tamże na Friedhof Sihlfeld (A kl., 1, nr 2674). Po jego śmierci Theater Stok prowadzi Hänsler we współpracy z Peterem Doppelfeldem. Znajduje się tam także Stok-Atelier - muzeum zawierające kostiumy, maski, rekwizyty i pamiątki po S-u.

S. był odznaczony Virtuti Militari V klasy (za bitwę pod Pociechą), dwukrotnie Krzyżem Walecznych, Krzyżem Zasługi z Mieczami i Krzyżem Partyzanckim.

S. był dwukrotnie żonaty. Z pierwszego małżeństwa, zawartego w r. 1945 z Haliną z Guttmeyerów (ślub 1945, rozwód 1966), pracującą w Przedsiębiorstwie Państwowym Desa („Dzieła Sztuki i Antyki”), a następnie Pagarcie („Polska Agencja Artystyczna”) jako impresario, autorką artykułów o teatrze, miał dwóch synów: Witolda Stoka, ur. 14 VI 1946 w Trani we Włoszech jako Witold Stokowiec, operatora i reżysera związanego z kinematografią polską, a po wyjeździe do Wielkiej Brytanii na początku lat osiemdziesiątych, głównie z

angielską, oraz Grzegorza Stok-Stokowca, ur. 1956 w Warszawie, przedstawiciela handlowego. Po rozwodzie w r. 1966 ożenił się w r. 1967 z Heidi Walter, aktorką niemiecką. Ponownie rozwiedziony w r. 1972 był od t.r. związany z Eriką Hänssler.

Almanach Sceny Polskiej 1989/90, W. 1995; Leksykon kultury polskiej poza krajem od roku 1939, Red. K. Dybciak i Z. Kudelski, L. 2000 (B. Berger); Misiorny M., Teatry dramatyczne Ziem Zachodnich 1945-1960, Poznań 1963 (mylnie jako Stokowski); Mose-Ehringer S & H. W., Szene Schweiz, Basel 2000, s. 383; Polonica zagraniczne. Bibliografia 1983, W. 1993; Prusiński T., Jest teatr w Olsztynie, Olsztyn 2005 (tu cytaty z Grudy; fot.); Warszawska Szkoła Teatralna. Szkice i wspomnienia, W. 1991; – Podlewski S., „Rapsodia żoliborska”, W. 1979; – Stok Z., *Uwagi inscenizacyjne* [do sztuki Aleksandra Fredry „Nikt mnie nie zna”], „Zarzewie” 1957 nr 26, dodatek repertuarowy „Przepióreczka” s. IV; tenże, *Od „Sułkowskiego” do „Wojny i pokoju”*, Rozm. B. Duda, „Życie Radomskie” 1962 nr 12 (fot.); tenże, *Lubuska Estrada proponuje*, Rozm. H. Doboszowa, „Nadodrże” 1964 nr 10; tenże, *O koncepcji artystycznej teatru*, Rozm. H. Doboszowa, „Nadodrże” 1966 nr 22 (fot.); – Binswanger E., Zbigniew Stok (21.2.1924 Wilno - 21.8.1990 Zurych) i jego teatr totalny, „Nasza Gazetka” (Zurych) 1991 nr 2, s. 20-22 (fot.); Kellner I., Z polskim rodowodem, „Teatr” 1976 nr 16; Krasieński E., Teatr Polski w Warszawie 1939-2002, W. 2002; Mellert M., Von Masken, Puppen und Gespenstern oder Ein Haus für tausendundeinen Traum, „Neue Züricher Zeitung” 1987 nr 67; Swieczewska M., Polak, Zbigniew Stok, twórcą nowych kierunków w teatrze, „Głos Polski” (Buenos Aires) z 1 XI 1985; Wróblewski A., Co nam zostało z tych lat?, „Teatr” 1966 nr 17; – „Argentinisches Tageblatt” z 14 XI 1986; „Buenos Aires Herald” z 9 X 1985; „Polityka” 1985 nr 22; – nekrologi: „Goniec Teatralny” 1990 nr 15; „Neue Züricher Zeitung” 1990 nr 197; „Teatr” 1990 nr 10”; – Arch. Teatru im. Stefana Jaracza w Olsztynie (życiorys i in.); ZASP wycinki; Arch. UW w W. (akta osobowe WHum – 9560); – Inf. Eriki Hänssler z Zurychu i Witolda Stoka z Londynu.

Roman Włodek

IV Korespondencje

- List Andrzeja Kopcia do Fundacji. Gdańsk 2009, mps (oryg.), k.l., s. 1
- E-mail Fundacji do A. Kopia. Toruń 2009, mps, k.l., s. 2

Andrzej Kopec
Ul.
80-253 Gdańsk
Tel. (58)
e-mail:

Gdańsk 2009-03-30

FUNDACJA
"Archiwum i Muzeum Pomorskie
Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek"
w Toruniu

Wpłynęło dnia: 6.03.2009
L. dz. 488/WSK-517/08

Załączniki:
Referent:

Fundacja "Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii
Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek"
ul. Podmurna 93
87 - 100 Toruń

Szanowni Państwo,

W załączeniu przesyłam informacje, dotyczące działalności w Armii Krajowej mojej ciotki Marii Stokowej z Kopciów. Materiały otrzymałem od Witolda Stoka, wnuka Marii, operatora filmowego, zamieszkałego na stałe w Londynie.

Parę lat przed śmiercią ciotki, Witoldowi udało się namówić ją na zwierzenia. Przedtem nie sposób było czegokolwiek od niej wydobyć. Z ciotką spotykałem się regularnie, z okazji świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy, kiedy to przyjeżdżała do moich rodziców do Olsztyna, a także, będąc w Warszawie, zawsze zatrzymywałem się u ciotki. Kiedykolwiek była pytana o swą działalność podziemną, udawała, że nic nie pamięta i natychmiast zmieniała temat rozmowy. Pamiętam jedynie, że kursowała pomiędzy Warszawą a Wilnem, będąc łączniczką gen. Wilka-Krzyżanowskiego. Opowiadała, że po powrocie z Wilna odwiedzała panią Krzyżanowską z małą córeczką Olą. Podczas jej sfilmowanych wspomnień mówi, że jej dowódcą była pani w stopniu podpułkownika, jedyna kobieta w KG AK. Domniemam, że musiała to być Maria Wittek. Ciotka wspominała też kiedyś, że pani ta, po wojnie, utonąła w Nilu.

Dokumenty (odręczne notatki) pokazywane na filmie, prawdopodobnie znajdują się w mieszkaniu, gdzie ciotka ostatnio mieszkała. Mieszkanie to jest obecnie własnością Witolda Stoka i, mam nadzieję, uda mi się kiedyś do nich dotrzeć. W takim przypadku, niezwłocznie uzupełnię przesyłane obecnie informacje.

Z poważaniem,

IV/2

WIRTUALNA POLSKA

DRUKUJ

Wydrukowane ze stron: poczta.wp.pl

Data: Wtorek, 14 Kwietnia 2009 13:51**Od:** <fapak@wp.pl>**Do:** andrzejkopec <andrzejkopec@epf.pl>, <andrzejkopec24@wp.pl>**Temat:** potwierdzenie otrzymania materiałów

Szanowny Panie,
Bardzo dziękujemy za materiały na CD dotyczące działalności konspiracyjnej Pańskiej Ciotki śp. Marii Stokowej z Kopciów. Materiały te posłużą do założeniateczki osobowej na nazwisko panięskie Kopec Maria. Z poważaniem i podziękowaniem
Anna Wankiewicz-Lewandowska
Fundacja "Archwum i Muzeum Pomorskie AK oraz WSP"

Zamów neostradę,
w promocji dostaniesz cyfrowy aparat fotograficzny! - Kliknij:
<http://klik.wp.pl/?adr=http%3A%2F%2Fneostrada.wp.pl%2Fpromocje.html%3Fsrc01%3Dbda32&sid=696>

J. 3926 / WSK

AK KG
odd. V

++
STOK Maria Barbara
z d. Kopeć

V. Nazwiskowe karty informacyjne: 1

i

J. 3926/WSK

AK
KG Oddz. V

++
STOK Maria Barbara
2 d. Kopeć

1939

2r.
Relacja

1945

B. Rojdel 2015

STOK Maria Barbara

